

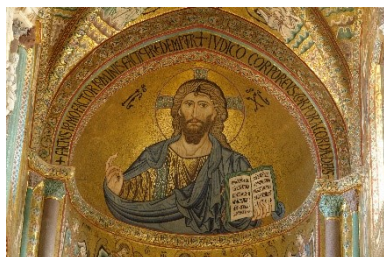
Christus Pantokrator

Orde van dienst en preek 21 oktober 2018

Lezing: Marcus 10: 32-45

Voorganger: ds. Jaap van den Akker

- Welkomstwoord door ouderling van dienst
- Stil gebed
- Intochtslied: 'Morgenglans der eeuwigheid' (Lied 213: 1, 2 en 3)
- Aanvangswoord, Groet, Bemoediging
- Psalm van de zondag: we zingen psalm 24: 1 en 2
- Gebed om ontferming door Anja Leijen
- Loflied: Psalm 146c: 1 en 7
- Met de kinderen:
    Gebed
    gesprek:
    lied: 'God keert de rollen om' (AWN III, 16)
- Lezing: Marcus 10: 32-45 (Joke Janse)
- Zingen: 'Toen Jezus wist: nu is gekomen' (lied 569)
- Verkondiging

Christus Pantokrator.

Voor wie wel eens op de Balkan, in Oost-Europa of zelf in Rusland of Turkije is geweest, is het een bekend beeld. Jezus afgebeeld als de "heerser over alles". Hij zit op de troon met een strenge blik. De blik van een heerser, van een vorst. Met zijn rechterhand maakt hij een vermanend gebaar. De pink en de ringvinger tegen de duim gebogen. In de linkerhand houdt hij het Evangelie vast. De richtsnoer

waaraan hij zijn regels als heerser ontleent. Jezus als heerser over de kosmos.

Je ziet afbeeldingen als deze veel in Oosterorthodoxe kerken. Vaak in de absis, de koepel achter het altaar. Jezus kijkt zo streng de gelovigen in de kerk aan. Of op een mozaïekvloer, zoals in de Aya Sofia in Istanboel.

Christus Pantokrator. Het is het ultieme beeld van de heersende Jezus. Jezus als Koning van het heelal. Hij wordt geschilderd als aan God gelijk. Soms staat het er ook achter in Griekse letters: *ho on*. de zijnde, of ik ben die ik ben. Hij bestuurt de wereld vanuit de hemel. Hij heeft de wereld in zijn hand. Soms ook letterlijk, met een wereldbol en een scepter. Deze Pantokrator was een heel belangrijk beeld voor Jezus in het Byzantijnse rijk, vanaf de zesde eeuw. De Byzantijnse keizer ontleende aan dit beeld zijn macht. De keizer vertegenwoordigde immers Christus op aarde. Via deze Christus Pantokrator had de keizer van het Oost-Romeinse rijk een goddelijke legitimatie van zijn aardse macht. Spreek zo'n keizer dan maar eens tegen.

Een afbeelding als deze is een prachtig voorbeeld van hoe Jezus als Koning, als heerser wordt afgebeeld en ook wordt gezien. Jezus die heerst in zijn glorie. Wie zou er niet naast hem willen zitten? Links en rechts. Wie wil er nu niet delen in de eer en glorie van deze Pantokrator over de hele schepping.

Dat beeld – Jezus als heerser – heeft veel invloed gehad in onze geschiedenis. Ook in het westen is de macht van de paus en zijn bisschoppen afgeleid van dit beeld van Jezus. Als opvolgers van Petrus en zijn collega's zijn de bisschoppen en de paus de menselijke vertegenwoordigers van Christus – en dat maakt je in een wereld waarin iedereen gelooft in Christus, dus zo ongeveer almachtig.

Maar ook in onze protestantse kerk heeft dat beeld van Jezus als wereldlijk heerser lang stand gehouden. Tot na de Tweede Wereld Oorlog. Je hoeft er niet ver voor te fietsen. De voorbeelden liggen voor het oprapen. Wat dacht u van de naam van deze kerk: Christus Triumfator. En even verderop in de de straat richting Voorburg: daar staat nog een kerk met zo'n mooie naam: de Christus Koningkerk...

Het verwijst rechtstreeks, naar dat beeld. Natuurlijk is het een mooie troostrijke gedachte dat God, of Jezus via God deze wereld in handen heeft. Dat het niet van ons afhankelijk is dat het iets wordt met deze wereld, want wij maken er dagelijks een rommeltje van. Natuurlijk geeft het steun en houvast als je mag weten dat God naast ons ons staat en uiteindelijk de macht heeft over het kwaad en de het lijden. Maar hoeveel mensen in de Theresiastraat zouden dat beeld nog kennen? Zouden zij bij zulke namen voor Jezus niet veel eerder denken aan de macht van de kerk, twintig eeuwen lang? Aan de pracht en de praal van de kerk en het misbruik van macht, tot op dag van vandaag?

Ik vrees van wel.

Het heeft ook iets aanmatigends, Christus Koning, Christus Triumfator of Pantokrator... Past dat beeld van Jezus ons nog? Past het nog in deze tijd?

Over deze vraag gaat ook de lezing van vandaag. Want paste dat beeld eigenlijk wel in het jaar dertig van onze jaartelling? Welk beeld van Jezus zit in het hoofd van Jakobus en Zebedeus?

Het beeld van de Mensenzoon. Zo noemt Jezus zichzelf tenslotte. "De Mensenzoon zal worden uitgeleverd, zegt Jezus. De Mensenzoon, dat is de goddelijker heerser uit de profetie van Daniel: "Hem werden macht, eer en het koningschap verleend," lezen we daar. "Alle volken en naties, welke taal zij ook spraken, dienden hem. Zijn heerschappij was een eeuwige heerschappij die nooit ten einde zou komen, zijn koningschap zou nooit te gronde gaan." (Daniël 7.9-14). Die teksten liegen er niet om. Dat lijkt inderdaad wel een Pantokrator. Logisch dat Jakobus en Zebedeus daarbij willen horen. Deze Koning, die is het, de ultieme heerser. Maar ergens is er ook iet misgegaan in het hoofd van deze twee leerlingen van Jezus. Het lijkt wel of ze na het woord Mensenzoon niets meer hebben gehoord. Alsof toen hun fantasie op hol is geslagen. In die eeuwige heerschappij van de Mensenzoon zouden zij ook delen. Zij zijn immer de eerste en de trouwste volgers van Jezus, de Mensenzoon? Wat zal hun wel allemaal niet ten deel vallen. Macht en eer en koningschap...

Jezus schets een heel ander beeld over de mensenzoon.

De Mensenzoon zal worden uitgeleverd aan de hogepriesters en de Schriftgeleerden. Hij zal ter dood worden veroordeeld. Bespuwd, gezeseld en gedood. Het is de derde keer *nota bene* dat Jezus vertelt dat hij zal moeten lijden, dat hij gedood zal worden. De derde aankondiging van het lijden – stond boven dit gedeelte in onze oude Bijbelvertaling.

Drie keer en nog steeds hebben ze het niet begrepen, de leerlingen.

De eerste keer, in Marcus 9 begon het met de vraag: Wie zeggen de mensen dat ik ben? En vervolgens de vraag aan de leerlingen: En jullie dan, wie ben ik volgens jullie (Mc 9:29)?

Daar antwoord Petrus: U bent de Messias.

Maar ook toen vertelde Jezus dat hij als Mensenzoon veel moest lijden...

De Messias – de gezalfde des Heren – dat was de Koning van Israël, de Zoon van David. En de Mensenzoon, dat is eeuwige heerser van de kosmos. Maar Jezus geeft daar een heel andere inhoud aan. Een inhoud die de leerlingen niet mee kunnen maken. Als de andere leerlingen horen van de vraag van de twee broers, worden ze woest. Ook zij willen de belangrijkste zijn. Ook zij willen heersen!

Hoe anders zal het zijn.

Deze messias, deze Mensenzoon, zal lijden. En dat geeft een heel ander **beeld**:

Dat beeld gaat er niet in. Dat is zo onnatuurlijk. Dat gaat zo tegen alles in wat in je zit. Vrijwillig lijden. Je overgeven aan de machthebbers. Doelbewust op weg gaan naar Jeruzalem, terwijl je weet dat dat verkeerd gaat aflopen. Hoe kan God, de almachtige Schepper van hemel en aarde, hoe kan Jezus Zijn Zoon, de Mensenzoon, *in vredesnaam* die weg gaan?? Dat is toch het tegenovergestelde van wat een messias moet zijn? Dat is toch geen koning?

Ja wel. Dat is juist *DE* koning.

Geweld roept geweld op. Macht roept tegenspraak op. Mensen worden elkaars concurrenten. Ze troeven elkaar af. Ten koste van anderen naar de top. Dat is niet de weg, zegt Jezus. God draait deze wereld om.

Begrijpen jullie het dan nog niet?

Niet de stoere Kain werd gekozen, maar Abel, *Aveel* – niet meer dan een ademtocht, een zuchtje wind.

Niet met de sterke Ezau ging God verder, maar met Jacob, een schlemielig moederskindje. Niet de indrukwekkende broers van David werden koning, maar David zelf, een knulletje nog – ver weg bij de schapen van zijn vader.

Als je dicht bij God wil zijn, moet je het durven om je kwetsbaar op te stellen. Om je verlies te nemen. Je te durven geven. Want ook de mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen.

Het beeld dat wij van Jezus hebben is onlosmakelijk verbonden met hoe wij in het leven staan.

'Oh, wat wil ik graag de baas zijn. Kunnen bepalen wat er gebeurt. Niet hoeven schipperen, maar met mijnvuist op tafel slaan. Oh, wat wil ik graag belangrijk zijn. Status hebben en aanzien. De hoogste trede van de maatschappelijke ladder bereiken.'

- Alhoewel, misschien heb ik dan toch het verkeerde vak geleerd....

Jezus zet die wereld op zijn kop.

Durven wij de minste te zijn?

Kunnen wij ons streven naar meer en groter los laten?

Kunnen wij het hebben als we een positie die we ambiëren, een positie waar we misschien ook wel het meeste recht hebben, als we die positie niet krijgen? En wat doet dat dan met ons?

Durven wij ons kwetsbaar op te stellen – met alle risico's van dien, dat er over je heen wordt gelopen, dat niemand je ziet staan, dat je niet meetelt in deze wereld....

Ik weet het niet hoor. Ik weet niet of me dat lukt. Ik wil ook graag meetellen en gehoord worden.

Ik hoor graag bij een winnaar – Christus Triumfator. Dat verkoopt toch veel beter dan deze lijdende Christus.

En jullie – wie zeggen jullie dat ik ben?

Dat is de kernvraag van vandaag. Wie zeggen wij Wie Jezus is. Dat is de zelfde vraag als: waar komen wij Jezus vandaag de dag tegen?

Daar waar je het niet verwacht.

Een **jongen** gevlucht uit Afghanistan, hier afgewezen en zonder huis wacht op zijn hoger beroep

Een vrouw - psychisch in de knoop. Ze komt haar huis niet meer uit en vereenzaamd.

Een meisje - uit huis geplaatst wonend in een opvanghuis elke dag andere begeleiders – houdt er nog iemand van haar?

Een man - burn-out geraakt van alle eisen die zijn werk aan het stelt. Opnieuw opzoek naar wie hij is.

Alles wat je aan de minste van mijn broeders en zusters hebt

gedaan – dat heb je aan mij gedaan.

Dat is de Zoon des Mensen. Een mens als u en ik. Je kunt hem overal tegenkomen.

Maar we kijken er vaak overheen, omdat in ons hoofd een ander beeld zit. Omdat we er niet áán willen. We kunnen er niet bij. Een koning die de minste is.

Als dat toch eens zo lukken, dat beeld uit ons hoofd krijgen.

Dan gebeurt er iets van opstanding. Dan wordt Jezus levend in ons ons. Amen.

- Muzikaal intermezzo
- Zingen 'Deze wereld omgekeerd' lied 1001) (vleugel?)
- Dankgebed, voorbeden, stil gebed, Onze Vader
- Collecten
- Slotlied 'Jezus ga ons voor'(lied 835: 1, 2 en 3)
- Zending en zegen